

ROMÁNSKÝ SLOH V EVROPĚ

Karel Švuger

DVK/ 2. ročník

Květen 2012

Obrazová dokumentace,
společenské podmínky,
charakteristika .

VY_32_INOVACE_DVK21/11

Společenské podmínky

Románský sloh vzniká a rozvíjí se ve druhém období *raného feudalismu*. V západní, jižní i střední Evropě se dotváří a upevňuje společnost s roztřídním na vrstvu nadřizenou - vysokou šlechtu (panovník, vyšší feudálové), šlechtu nižší a nevolníky. K obdobnému rozvrstvení došlo i v *organizaci církve* s papežem v čele, biskupy, preláty, opaty, mnichy a vesnickými faráři konče. Hlavním výrobním prostředkem zůstává *půda*, obdělávaná nevolným rolnickým lidem. Půdu propůjčuje panovník a příslušníci nejvyšší šlechty nižším vrstvám obyvatelstva za předávání podstatné části výsledků hospodaření nebo finanční renty. Středisky výroby byly *velkostatky*, kde se zdokonalovala zemědělská technika. V hledání a uplatňování pokročilých metod hospodaření významné místo měly *kláštery*, rozšiřující zemědělskou půdu žďáření lesů, melioračními úpravami i budováním komunikační sítě. Zároveň kláštery k zajištění zemědělské výroby zakládaly další vesnice a zahušťovaly tak sídelní strukturu. Zemědělská výroba vedla dále k rozvoji řemeslné činnosti k ní zatím orientované. V západní a jižní Evropě přežívala stará *města*, nová vznikala v době románské jen ojediněle, přesto byly už tehdy zakládány *trhové vsi* jako střediska naturální směny a případná jádra později vzniklých měst. V době románské se tak formovaly státní útvary a jejich sídelní základna s centry feudální moci a středisky zemědělské výroby.

Charakteristika staveb

Románské společnosti odpovídaly *stavební druhy*. V *profánní* architektuře to byly feudální zděné hrady, paláce a tvrze, ve městech jen výjimečně zděné románské domy, budovy správní (fojtství, rychty) i samosprávní (zcela ojedinělé radniční budovy, především v Itálii), stavby opevňovací a na vesnicích dřevěné stavby obytné nevolníků a hospodářské objekty.

Opevněné *hrady* (pro císaře *falce*) jako nová sídelní forma místo dřívějších hradišť, zatím vznikaly ojediněle (někdy na jejich místě) a jejich hlavními objekty byly palác (císařský, královský, knížecí či šlechtický) a hradní kaple. *Románské zděné domy* se stavěly zcela výjimečně v nejvýznamnějších evropských městech (Štrasburk, Řezno, Praha). Byly jedno- až tři podlažní, většinou polozapuštěné do terénu, izolované jako dvorce, případně řešené jako věžové.

vznik v průběhu 11. – 13. století
podobnost s římskou architekturou
v jednotlivých oblastech se liší časové vymezení i charakter uměleckých
projevů
církevní, náboženský charakter
záleží hlavně na církvi, jak bude co vypadat
umělecká produkce se soustřeďuje v kláštorech
používají se symboly
necení se originalita, pracuje se podle předloh a vzorníků
nejčastěji zpracovávaná témata: utrpení Ježíše Krista a Panny Marie, výjevy ze
Starého zákona, legendy o životech světců a světic

–v Německu ještě **dozníval otónský sloh**
(otónská renesance) a románský sloh byl
naopak uplatňován ještě ve 13. století

územní vymezení se kryje rozsahem **západní říše:**

Itálie (i když značná část byla ovlivněna Byzancí)

Galie (zvláště Provence)

španělské provincie

Germánie

Británie

Slovníček:

profánní - světský

falc - opevněné sídlo panovníka v německé a francké říši

sakrální - církevní

bazilika - trojlodní kostel v němž střední loď je vyšší než lodě boční, což umožňuje přirozené osvětlení střední lodi (hlavní typ křesťanského chrámu)

dispozice - půdorysný rozvrh stavby

klauzura - uzavřené, volně nepřístupné místo především v klášteře

objekt novicátu - zvláštní dům pro novice, tedy čekatele řeholního stavu

longitudinální - podélný

pandativ - plocha sférického trojúhelníka vymezená patou tamburu a oblouky arkád chrámové lodi

apsida - výklenek pro hlavní oltář

baptisterium - kaple, původně samostatná církevní stavba, křtitelnice

karner - hřbitovní kaple s kultovní místností a kostnicí

mauzoleum - monumentální hrobka

tympanon - plocha nad průčelím antického chrámu, polokruhová výplň štítu, často zdobená reliéfem

koncha - polokopule, jíž je zpravidla zaklenutá apsida

tromp - konstrukce vytvářející přechod mezi půdorysem a klenbou

tambur - též buben, válcovitá podnož kopule

presbyterium - kněžiště, prostranství před hlavním oltářem

lizéna - svislý plochý pás, členící zeď (bez hlavice a patky)

krypta - podzemní prostor (hrobka) pod podlahou kostela

westwerk - centrální věžovitá sakrální stavba, sloužící k obranným a obytným účelům.

přípora - polosloup nebo konzola ve stěně, do které ústí žebra klenby

plintus - spodní část patky sloupu

portál - architektonicky zvýrazněný vchod

konzola - nosník podepřený jen na jedné straně

empora - (též tribuna) jakýsi balkon v západní části lodi pro panstvo

ZDROJE:

BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998, 287 p. ISBN 80-858-3925-3.

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr., Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-718-1936-0.

MRÁZ, Bohumír a Odborná spolupráce Marie ČERNÁ. *Dějiny výtvarné kultury*. 4. vyd., V Idea servis 3. vyd. Praha: Idea servis, 2002, 287 p. ISBN 80-859-7039-2.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.artmuseum.cz>

<http://historika.fabulator.cz>

<http://www.umeni.euweb.cz>

<http://www.dejinyumeni.czweb.org>